

debatt@klassekampen.no

KRONIKK
& DEBATTMer miskunn gir
mindre misnøye.

HAUK

Finanskrisetidens nyvåknedde entusiasme for statlig styring har sine grenser.

Keynes i Afrika?

Morten Jerven

KRON OG MYNT

I 2008 rapporterte OECD at den økonomiske veksten i Afrika hadde slått nye rekorder i fire år på rad, og anslo fortsatt høy vekst for 2009. Etterspørselen fra Kina, Europa og Amerika bød opp prisene for de tradisjonelle eksportvarene fra det afrikanske kontinentet. Optimismen bredte seg, og eksperter trodde og håpet at den permanente økonomiske krisa gjennom 1980- og 1990-tallet endelig var overstått.

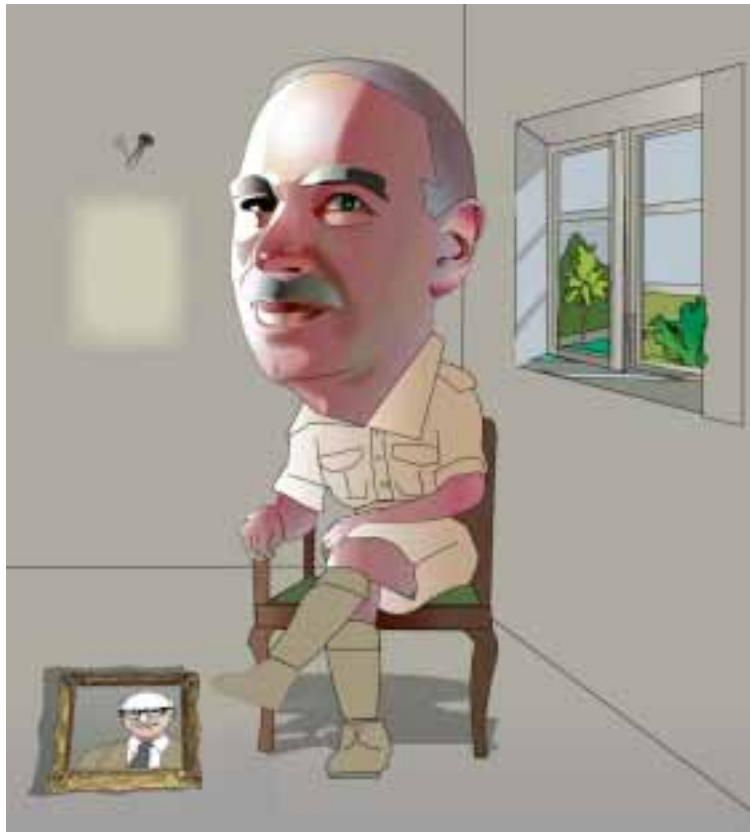
Finanskrisa snudde alt dette på hodet. Prognosene tilsier nå negativ økonomisk vekst i 2010, og markert nedgang på mange områder. Sør-Afrika er spesielt ille ute, og har allerede mistet 100.000 arbeidsplasser i gruvesektoren. Også den afrikanske suksesshistorien, Botswana, har stoppet opp. Sommeren 2009 stengte diamantgruvene portene og sendte arbeiderne hjem i påvente av bedring i verdensmarkedet.

Afrikas kvinner og menn har som kjent vært ute i hardt økonomisk vær tidligere. 1980- og 1990-tallets strukturtilpasningsprogrammer og «Washington Consensus» har blitt grundig kritisert. Likevel påbød IMF og Verdensbanken liberalisering i kritikkens kjølvann, i håp om at markedskreftene skulle løse problemene.

Dette står i sterk kontrast til reaksjonene som har fulgt dagens krise. Redningspakker har blitt stablet på beina verden rundt. I 2009 lanserte den norske regjeringa en stimuleringspakke på 350 milliarder kroner. President Obama fikk for omtrent ett år siden igjennom en pakke på 787 milliarder dollar, over 5300 milliarder kroner. Mandag forrige uke la Obama fram budsjettet for 2010. Det er på rekordhøyde 3.8 trilljoner dollar med underskudd på 1.3 trillioner dollar. Dette er ekspansiv budsjettpolitikk. Her hjemme har Norge brutt sin egen handlingsregel og bruker nå av oljepengene for å fart i økonomien.

Reaksjonsmønsteret viser en ny entusiasme for gamle ideer, og dagens resesjon blir stadig oftere sammenlignet med 1930-tallets depresjon. Fram til verdensøkonomiens kollaps i mellomkrigstiden var troen på det frie markedet det regjerende paradigmet. John Maynard Keynes mente at markedsaktører ikke ville la seg friste av lav rente i krisetider, noe som nødvendiggjorde statlig inngripen: En ekspansiv og aktiv stat kan og bør skape inflasjon ved å trykke opp penger, få etterspørselen opp og arbeidsledigheten ned ved å øke offentlige utgifter. Perioden 1950–1970 var preget av massiv økonomisk vekst og en aktiv stat, kjent som den keynesianske revolusjonen.

Milton Friedman mente allerede i 1950 at en slik ekspansiv politikk ville føre til en kombinasjon av inflasjon og høy arbeidsle-

ILLUSTRASJON: KNUIT LØVÅS KNUGUNN@ONLINE.NO

dighet. I løpet av 1970-tallet, særlig etterfulgt av oljeprissjokkene, snudde gullalder og vekst til stagflasjon. Konservativ politikere som Ronald Reagan og Margeret Thatcher kom til makten, og ved inngangen til 1980-tallet var den nyliberalistiske kontrarevolusjonen et faktum.

Nå, tre tiår senere, ser det ut til at pendelen har svingt tilbake igjen. Den tidligere så beinhardte markedsfundamentalismen fra Washington ser også til

«Afrikanske land er dessverre mer avhengige av hjelp enn noen gang»

å ha snudd. I en nylig lansert IMF-rapport åpnes det nå for keynesiansk nedgangskonjunkturpolitikk og gjeldsfinansierte underskudd – også i Afrika. Men det er fortsatt et stykke igjen fra anbefaling til implementering. Etter strukturtilpasningene sitter afrikanske land igjen med liberaliserte økonomier der midler til motkonjunkturpolitikk ikke kan oppdrives i eget marked og statsbudsjettet er fullstendig avhengig av u-hjelp og råvareeksport.

Det kan virke som om redningspakkene kunne løst krisa i Afrika med et knips. Underskuddet for 2011 i USA er til sammenligning 30 prosent større enn

den totale brutto nasjonalinntekten til samtlige 48 økonomier sør for Sahara. Det er imidlertid ikke så lett å oppdrive penger til Afrika, og det skal også mye til før ekspertene enes. Eksempelvis ble det i 2008 åpnet et internasjonalt vekstsentrum i London som skulle gi betimelige økonomiske råd til fattige land. Første oppdrag for ekspertene var å gi råd til Etiopia for hvordan de skulle håndtere høye råvarepriser. Da senteret endelig var lansert, var oppdraget endret til å finne ut hvordan Etiopia skulle håndtere de fallende råvareprisene.

Bono holdt en gang konsert i Glasgow, og mellom sangene

snakket han om fattigdom i Afrika. For å illustrere sitt poeng knipset han og sa at hver gang jeg knipser så dør det et barn i Afrika. En tilskuer svarte kontant: «Well stop snapping, ya prick!» Nye teoretiske toner kan gi et større spillerom for afrikanske politiske ledere enn på lenge, men i mellomtiden er dessverre afrikanske land mer avhengige av hjelp utenfra enn noen gang.

Morten Jerven, førsteamanuensis i internasjonale studier ved Simon Fraser University i Vancouver

Erik Reinert, Maria Walberg, Ali Ebsati, Rune Skarstein og Morten Jerven skriver om økonomi i Klassekampen hver onsdag.

PÅ TEPPE

Eneste

Pressen er som vanlig på disse tider i full gang med å innkassere norske OL-gull på forhånd.

Til og med i **hopp** er det ifølge Aftenposten (og **Arne Scheie**) visse muligheter:

Anders Jacobsen er Norges eneste klare medaljekandidat individuelt, mener Scheie og Bredesen. **Det er trolig også Johan Remen Even-sen.**

Her er det, ved nærmere ettersyn, noe som **ikke stemmer.**

Fengende

I føljetongen om **Kristelig Folkeparti** mimrer **Kjell Magne**

Bondevik i Aftenposten om bedre tider på nittitallet:

Vi greide å utvikle fengende saker som kontantsøtten og verdi-kommisjonen.

Her er tipset til et slitent **Stoltenberg-mannskap**: En ny **verdikommisjon** vil utvilsomt bringe velgerne tilbake.

Folkeforføreren

Nyhetsjakten

I serien «Verden er uforståelig uten mediene» er turen kommet til **VG NETT**, som kan

fortelle om **Ole Einar Bjørndalen**, en mann med nesten hundre verdenscupseire og fem OL-gull i skiskytting:

Bjørndalen er ingen taper. Vi takker, som alltid, for opplysningen.

Klarer seg bra

Bare oppover

Sentrumspartiene har den **dårligste oppslutningen siden krigen** på meningsmålingene, men nestleder **Ola Borten Moe** sier uansett til Telegrambyrået at **forutsetningene for et samlet og sterkt sentrum er bedre enn på ti år.**

Det er vel det vi i disse OL-tider kan kalle **samling i bønn.**

teppet@klassekampen.no